

ATTİLÂ İLHAN'IN SON DÖNEM ŞİİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI VOCABULARY OF THE LATEST POEMS BY ATTIILA ILHAN

Yüksek Lisans Öğ. Gülay ARIK*
Hacı Bayram Veli Üniversitesi
arikgulay86@gmail.com

Öz

Attilâ İlhan, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında şair, romancı, eleştirmen, senaryo ya-zarı, gazeteci ve düşünce adamı olarak çeşitli türlerde eserlere sahip bir edebiyatçıdır. Çok yönlü bir edebiyatçı olsa da Attilâ İlhan'ın şairliği daima ön planda olmuştur.

Attilâ İlhan günlük hayatında halkın içinde yaşamayı tercih etmiş; oldukça sade bir ya-şamı seçmiş ve bunu da eserlerinde ustalıklı yansıtmıştır. Son dönem şiirlerinde bu etki çar-pıcı biçimde gözler önüne serilir. Şair kimliği ile Attilâ İlhan, duygu dünyasını eserlerine yansıtırken yerellekle modernliği, sadelikle ihtişamı harmanlamayı başarabilmiş bir şairdir. Özellikle çocukluk yıllarında tanıştığı şiirle hayatının ilerleyen döneminde bağıni daha da güçlendirmiş ve eşsiz eserler ortaya koymuştur.

Türk edebiyatına 12 şiir kitabı kazandıran şair, zihni ve hissi anlayışını döneminin ruhu ile yoğurarak sunmuştur. *Korkunun Krallığı (1987)*, *Ayrılık Sevdaya Dahil (1993)*, *Kimi Sevsem Sensin (2002)* şairin son dönem şiir kitaplarıdır. Çok yönlü bir perspektife sahip bu şiirler incelendiğinde, kelimeler evren / zaman, bitki, hayvan, insan, maddi kültür ve manevi kültür olmak

* ORCID: orcid.org/0000-0001-2345-6789

üzere altı kategoride tasnif edilmiştir. Tasniflenen kelimeler şiirdeki bağlamı-la semantik açıdan incelenmiştir. Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinden hareketle şairin duygu ve düşünce dünyasına ulaşmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Attilâ İlhan'ın şiirleri, söz varlığı, anlam bilim.

Abstract

Attilâ İlhan is a literary writer who has works in various genres as poet, novelist, critic, wri-ter-writer, journalist and thinker. Although he was a versatile literary writer, Attilâ İlhan's poetry was always at the forefront.

Attila İlhan preferred to live in public in his daily life; He chose a very simple life and reflected this in his works. This effect is striking in its recent poems. With his identity as a poet, Attilâ İlhan is a poet who has managed to blend locality with modernity, simplicity and glory while reflecting the world of emotion. Especially in his childhood, he improved his ties with his poetry and produced unique works.

The poet, who provided 12 books of poetry to Turkish literature, presented his mind and sentience concept by kneading with the spirit of his period. *The Kingdom of Horror (1987)*, *Seperation Belongs to Love (1993)*, *Whoever I Love it's You (2002)* is the poet's recent po-etry books. When these poems with a multifaceted perspective are examined, the words are classified in six categories as universe / time, plant, animal, human, material culture and spiritual culture. The classified words are examined from the semantic point of view in the poem. Attilâ İlhan's poems of the last period of the poet's movement and the world of thought was intended to reach.

Keywords: Poems of Attila İlhan, vocabulary, semantics.

Giriş

Söz varlığı, bir dilin seslerinin bir araya gelmesiyle kurulan simgeler, kodlar ya da dilbilimindeki göstergelerin zemininde o dili konuşan toplumların kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürün yansıtıcısıdır. Temel sözvarlığının iskelet sistemini kelimeler oluşturur. Ancak bir milletin hafızasının bütünü olup psikolinguistik, sosyo dilbilim, dil felsefesi, anlam bilim, tarihsel dilbilim, etimoloji, göstergebilim, davranış dilbilim, metin dilbilim gibi birçok alanı içine alan oldukça kapsamlı bir alandır ve

dolayısıyla kelimeler bulunduğu dönemin şartlarından uzak yorumlanamaz.

Sözcükler canlı varlıklardır; sözcükler, dil bilgisi kurallarının kendileri için kesinleştirdikleri sınırları aşar; çağların, yerin, söyleyenin, kaynaştığı sözcüklerin, bulunduğu cümlenin, söylenişin etkisine; hatta söylenişteki sesin perdelenişine göre yeni, değişik anlam, duygu ve imge değerleri kazanır (Gencan, 2001: 537-538).

Bu araştırmada Attila İlhan'ın şiir kitaplarından son dönemde yazılan *Korkunun Krallığı* (1987), *Ayrılık Sevdaya Dahil* (1993), *Kimi Sevsem Sensin* (2001) adlı kitaplar seçilmiştir. Bu konuda bugüne kadar herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması, bu araştırmayı yapmamızda etkili olmuştur.

Kelime dünyası dilin iskelet sistemini oluşturmakta olup kelimelerin kavram alanları şiirde yer aldığı bağlamda farklı tasniflere tabi tutulmuştur. Özellikle araştırmaya ilk olarak kelimelerin tespiti ile başlanmış, inceleme sözcüklerin kavram alanlarına göre tasniflenip tablolastırılmasıyla devam etmiştir. Semantik açıdan kavram alanına dahil edilen kelimeler, daha sonra şiirlerin manası bakımından incelenerek farklı bir bakış açısıyla tekrar yorumlanmıştır. İncelememizde şairin hayatına ve eserlerine sıkça başvurulmuştur. Attila İlhan'a dair bilgiler şairin en yakın çevresinden alınmıştır. Şairin duygu ve düşüncesine dair daha önce gün yüzüne çıkmamış bilgilere ulaşılmıştır. Bu bilgiler araştırmamızda paylaşılmıştır.

Şair Kimliğiyle Attilâ İlhan

Attilâ Hamdi İlhan, 15 Haziran 1925'te İzmir-Menemen'de doğmuştur. İlhan, orta boylu, dalgacı gür saçlı, güler yüzlü, esmer birisidir. Gözlüklü olmasıyla ve şapkasıyla 'kaptan' diye anılmaktadır.

İlhan, Kars kökenli *Muharrem Bedrettin İlhan*'ın ve Şam kökenli *Perihan Memnune Hanım*'ın oğludur. Attilâ İlhan'ın babası *Muharrem Bedrettin Bey*, Sivas-Gürün'de dünyaya gelmiştir. *Mehmet Hamdi Efendi*'nin babası İsmail Hoca Kafkas kökenlidir. Gürün kadısı olan dedesi Mehmet Hamdi Efendi Gürün Camii'nde bulunmakta olan kendi el yazması Kuran-ı Kerim'de İsmail İlhanî

adı ve mührü vardır. Ailenin İlhan soy isim kaynağının bu mühür olduğu bilinmektedir. Soyunun İlhanlılara uzandığı söylenir. Şairin resmi kayıtlardaki ismi 'Attilâ Hamdi İlhan' olarak geçer. Şair, şiirlerinde mahlas kullanmayı tercih eder. Özellikle, gözlük kullanması sebebiyle 'Gözlüklü Hamdi' mahlasını kullanır. Sinema senaryoları ve romanlarında ise 'Ali Kaptanoğlu'nu kullanır. Eleştiri yazılarında ise *Abbas Yolcu*, *Ömer Haybo* ve *Tila Han* adlarını kullanır. Şair, şiir yazarken genellikle şiirlerini bir taslak biçiminde yazmıştır. Ön hazırlık yapmaya özen göstermiştir. Daha sonra bu taslak üzerinde oynar; onu en iyi hale getirene kadar düzenlemiştir. Ölmeden önce taslak halinde bulunan şiirlerinin gerekli düzenlemeyi yapamadığı gerekçesiyle yayılmasını arzu etmemiş; ölümünden sonra vasiyeti üzerine bu şiir taslakları yok edilmiştir (S. İlhan, Kişisel İletişim, 12 Nisan 2017).

Şiir yazabilmeyi hatta güzel ve kalıcı şiirler yazmayı hüner sayan Attilâ İlhan, gerek kullandığı imgelerle gerekse oluşturduğu mecazlarla özgün bir tarza ulaşır. Farklı edebi türlerden yetkin örnekler verse de şiir onun için daima ön plandadır. Bu bağlamda bir nevi diğer edebî türlere ulaşmada şiir temel zemini oluşturur.

Geleneksel Türk şiirinin Türk musikisinden geldiğini düşünen şair, şiirlerini alaturka müzik makamlarıyla yazar. Şiirlerini Batı edebiyatının incelikleriyle dokurken aynı zamanda şiirlerinde Anadolu kültürünü de aynı özenle yansıttığını görürüz. Eserlerinde halkın konuştuğu dili yakalayabilmeyi başarabilmiş bir entelektüeldir.

Nazım Hikmet, Necip Fazıl, Yahya Kemal gibi edebiyatımızın önemli isimlerini şiir için düstur kabul eder. Yalnızca hayatı basite alan Garipçiler ve ikinci yenicilerin ürünlerini şiirin ruhuna uygun bulmaz. Bu şiirler İlhan'a göre 'çeviri şiir' dir. Bunu şiirin ruhuna aykırı bulur. Şiirin estetiği dikkate alınmadan yazılanlar şiir kabul edilemez. Bu sebeple 'Mavi Hareketi' ni başlatır. Bu yüzden Garip hareketinin aksine, imajları ve muhtevayı bütünleştirir, toplumsal mesajları estetik bir süzgeçten geçirerek sunar (Çelik, 2007: 23).

Şaire göre, şiirde muhteva ve biçim birbirini tamamlayıcı iki önemli unsurdur. Dolayısıyla biri diğerinden üstün olamaz. Attilâ İlhan ilk dönem şiirlerinde 'ben' in ön plana çıktığını görürüz. Özellikle 'aşk, aşkın halleri ve imkansız aşk' bireyci şiirinin

merkezinde yer alır. Bunun yanı sıra 'cinsellik, aşk, korku, yalnız kalma endişesi, gerilim, ölüm korkusu, kaçış' son dönem şiirlerine damga vuran temalardır. Toplumcu çizgide oluşturduğu şiirlerinde ise 'savaş, özgürlük, işçi sorunları, geçim sıkıntısı' şiirlerinde çıkış noktasını meydana getirir. Paris'te kavradığı 'Toplumcu Gerçekçilik' anlayışına uygun şiirler oluşturmuş ve bu bağlamda şiirleri politik bir düzleme doğru evrilmiştir.

Şiir ve diğer edebî türlerdeki eserleriyle döneminin siyasi anlayışını ve iktidarın uyguladığı kısıtlayıcı yöntemleri oldukça ağır bir dille eleştirmiş; yanlış olduğuna inandığı her türlü uygulamanın cesurca karşısında durmayı başarabilmiş bir aydındır. Döneminin koşulları gereği bunu başarabilmek oldukça önemlidir.

Sosyal hayattaki her şey şair için birer ilham kaynağıdır. Zaten İzmir doğumlu olan şair, babasının görevi gereği doğduğu topraklardaki köy hayatını tecrübe etme fırsatı bulmuştur. Bu durum onun şiirlerini besleyen bir kaynak olmuştur. Çocukluğundan itibaren Ankara ve İstanbul'da da yaşayan şairi tek bir mekânla ve tek bir alanla sınırlamak yanlıştır. İlhan gittiği şehirlerden edindiği gözlemleri eserlerine yansıtmıştır. Özellikle 'kaçış, bunalım, gerilim, imkânsız aşklar' gibi konuların merkezinde toplum dışına itilmiş insan tipini anlatır.

Günlük hayatı belirli bir düzen içinde yaşamayı seven şair, her gün saat 10'da İstanbul Taksim'deki 'Divan' denilen mekânda bulunmakta ve aynı masada edebiyat severleri beklemektedir. Şair, özellikle gençlerle edebiyat hakkında konuşmayı çok sevmektedir. İstanbul'un gözde merkezlerinden kabul edilen 'Suna Pastanesi, Osmanbey, Beyazıt Marmara, Baylon' gibi mekânlar Attilâ İlhan'ın edebiyat severler ile görüşüp edebî sohbetler yaptığı alanlar haline gelmiştir. Daha sonra bu görüşmeler bir gelenek haline almış, farklı şehirlerde bu durum kabuk değiştirerek devam etmiştir. Hayatının son dönemlerinde Taksim'de yer alan 'The Marmara' adlı mekânda bu geleneği Şair daima halkın içinde olmuştur. Evinden Taksim'e oradan Dolmabahçe'ye yaptığı yürüyüşlerde İstanbul şairin şiirlerinin ruhuna işlemiştir. İlhan, her gün bir iki saat yaptığı gezilerle doğayı ve insanları gözleme fırsatı bulmuş; bunu şiirlerine

ustalıkla yansıtmıştır. Özellikle şair için İstanbul'da boğaz turu yapmak, sütlaç yemek ve denize nazır çay içmek en büyük tutkudur. Hayatı olağan akışıyla yaşayan Attilâ İlhan'ın eserlerinin temelinde bu sadelik yatar (İ. Sürücüoğlu, Kişisel İletişim, 12 Nisan 2017).

Eserlerinde de sıkça buna vurgu yapmaktadır. O her zaman halkına duyarlı bir aydındır. *'Bir ülkenin gerçek yaşantısı, ancak şairlerin prizmasından geçerek, halkına yansırsa, beşerî ve sosyal düzeyde gerçek anlam kazanır.'* (İlhan, 2015: 26) sözleri bunun apaçık göstergesidir.

Attilâ İlhan'ın kendine özgü bir tarzı vardır. Ancak; gençlik döneminden başlayan süreçte şiir üslûbunun oluşmasında çok farklı alanlardan kişilerden etkilenmiştir. Kitaplarında bu duygu ve düşüncenin etkisi ön plana çıkar. Özellikle *'Duvar'* şiir kitabında Nazım Hikmet'in yanı sıra halk edebiyatının önemli isimlerinden *Dadaloğlu, Dertli, Köroğlu, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Gevheri'* nin izleri gözlemlenmektedir. Ayrıca; şiir dünyasının önemli isimlerinden *Faruk Nafiz Çamlıbel* ve *Ahmet Muhip Dranas'*ın romantizmi de görülür. Yurt dışında kaldığı dönemlerde farklı alanlardan insanları tanıma fırsatı bulan İlhan, 1951 yılında yönünü Batı'ya çevirir. Rus yazarlardan *Lermontov, Mayakovski, Plakhaniv, Sultan Galiyev'*de onun duygu ve düşünce dünyasını beslemiştir. Attilâ İlhan, bu geniş çerçevede, şiire *Nazım Hikmet* etkisiyle oluşmuş toplumcu çizgide başlar. *Duvar'*da *'Hürriyet Yürüyor, Karanlıkta Kaynak Yapan Adam'*; *Sisler Bulvarı'*nda, *'Yer altı Ordusu, Barakmuslu Mezarlığı, Bursa'dan Yaylımateş'*; *Yağmur Kaçağı'*nda *'Acı Ninni'* bu damarın ürünleridir. 1940'lı yıllarda halk şiiri kaynaklarını kullanma eğilimi, biraz da resmî ideolojiden kaynaklanmıştır. Halkevleri ve köy enstitüleri bu ideolojinin kurumlarıdır (Çelik, 2007: 23). Şair yazdığı şiirlerde gözlem ve muhakeme yeteneğini gözler önüne serer.

Şiirinin ana damarını oluşturan yapı, içine öyküler yerleştirerek oluşturmuştur. Kurduğu uzun uzun dizeler neredeyse düz yazıya yaslanan anlatı dilini taşıyabilsin diye aralara serpiştirilmiş izlenimi doğuran çarpıcı imgelerle sürdürmeyi yeğlemiştir. Halk şiirinin dilimize, şiirsel akışkanlığımıza kazandırdığı birikimlerden o günün şairleri gibi yararlanmış şiirine varsıllık

kazandırdığı umuduyla neredeyse türkülerden dizeleri olduğu gibi almıştır. Şiirde halkçı yaklaşım ön plandadır. 1960'lı yıllarda devrimci halk şiirinin temsilcisidir ve divan şiirini benimsemiş olsa da zaman zaman halktan kopuk saydığı için eleştirmiştir.

Şairin hayatında *müzik* oldukça önemlidir. Attilâ İlhan için şiir, bir *musikidir*. Bilhassa bu sebepten '*Garip*' akımının serbest şiir tarzını eleştirmiş ve şiirin aruzuyla vezniyle müzikâliteyi yakalaması gerektiğini savunmuştur. Bu anlayışla *Yahya Kemal*'ın eski şiir anlayışından oldukça etkilendiği gözlemlenir. Zaten babası *Muharrem Bedrettin Bey*, divan şiiri sever. Bu sebeple İlhan çocukluk dönemi itibariyle şiir zevkini bu damardan beslemiştir. Derin bir müzik kültürüne de sahip olan İlhan, şiir kitaplarında müzik makamlarına yer vermiş hatta '*Korkunun Krallığı*' ve '*Tutuklunun Günlüğü*' isimli kitaplarının '*İncesaz*' bölümlerinde çeşitli makamlara şiirler yazar. Şairin şiirleri '*Şehnâz*, *Hüzzam*, *Acemaşirân*, *Hisarbuselik*, *Şetâraban*, *Sûz-i dil-ârâ*, *Bestenigâr*' makamlarına yazılan şiirler yeniden bestelenmiştir sürdürmüştür (Y. Çelik, Kişisel İletişim, 12 Nisan 2017).

Özellikle *Şehnâz şiirinde* '*Korkunun Krallığı*'nda yer alan '*İncesaz*' bölümü, '*Yasak Sevişmek*'teki '*Şehnâz*' fash, '*Tutukluğun Günlüğü*'ndeki '*İncesâz*' bölümleriyle aynı damardan ortaya çıkmaktadır. Zaten şiirlerin ilk yayınlandığında *İncesâz / 2* adıyla çıkması da bunu göstermektedir (İlhan, 1986: 41-43).

Şairin şiirleri farklı türde müzik yapan birçok sanatçı tarafından kendi tarzlarında müzikâl olarak tekrar yorumlanmıştır. Bu etki günümüzde de devam etmektedir. Şairin birçok şiiri bestelenmiştir.

İnsanı ilgilendiren her şey şairin şiirinin konusu olmuştur. '*Cinsellik*' de bunlardan biridir. Ona göre cinsellik, nasıl yaşanıyorsa öyle anlatılmalı ancak; şiirin ruhuna uygun estetik olmalıdır. İlhan'a göre dil kültürdür. Öncelik Türkçe' de olmak koşuluyla farklı diller öğrenilmeli hatta değişik kültür ve medeniyetler Türk kültürüyle zenginleştirilmelidir. Sonuçta, Türk kültürü çağlar boyunca Batı ve Doğu medeniyetlerinin dil ve kültür anlayışından etkilenmiştir. Şaire göre bu kaçınılmaz bir durumdur. Dil öğrenmek zarurettir.

Tasavvuf, şair için oldukça önemlidir. Tabiatı farklı bir gözle değerlendirir. Tabiat ve tasavvufu harmanlayan *'Ne kadınlar sevdim zaten yoktular'* şiirinde görünüşte bir kadına hitap ettiği düşünülse de özü itibariyle bu şiir tasavvufun *'varlıkta birlik'* anlayışına vurgu yapar. Şiirin temelinde *'hiçlik'* vardır. İlhan şiirlerin derinliği şairin sahip olduğu derin tasavvuf anlayışından kaynaklanmaktadır.

Şair, şiirlerinde mesaj kaygısı çeker. Her şey onun için *'insan'* ı anlama ve onun insana ait olanları bulup çıkarma düşüncesinden kaynaklanır. Değişik kültürlerle ruhî ve hissî dünyasını besleyen şair için eserlerinde ulaşmaya çalıştığı asıl amaç her zaman *'halka ulaşabilmek'* olmuştur. Ona göre, *'Kültür Emperyalizm'*den kurtulma reçetesi Mustafa Kemal Atatürk'ün ilke ve inkılapları'dır. Atatürk onun için bağımsızlığın ve Türklüğün sembolüdür. Ulu Önder'e duyulan bu hayranlık şairin hemen hemen bütün eserlerinde gözlemlenmektedir.

Attilâ İlhan' ın kardeşi Çolpan İlhan ve eniştesi Sadri Alışık Türk sinemasının önemli değerlerindedir. Bir sanatçı için en elverişsiz mesleğin gazetecilik ve televizyon dünyası olduğunu düşünen şair, bu alanlardan uzak durması gerektiğine inandığı için kardeşinin sinema dünyasına girmesini istemese de daha sonra yazdığı senaryolarla Çolpan İlhan'a destek olmuş kendi de bu dünyanın içine girmiştir. 1970'lerden itibaren senaryo yazarlığı da yapan İlhan, bu dönemde *'Sekiz Sütuna Manşet, Kartallar Yüksek Uçar, Yarın Artık Bugündür, Yıldızlar Gece Büyür, Tele Flaş, Baykuşların Saltanatı'* dizilerinin senaryolarını yazmıştır. Yazdığı senaryolar ünlü isimler tarafından film yapılmıştır. 1993 yılında ise TRT'de ilk talk-show programı olan Çalar Saat'i hazırlamış ve sunmuştur. Bunda başka magazin sekreterliği, politika yazarlığı, genel yayın müdürlüğü ve başyazarlık görevinde bulunmuştur.

1973 yılında *Bilgi Yayınevi* editörlüğünü yapmış ve bu süre Ankara'da yaşamıştır. *Attilâ İlhan'ın Defteri* serisinde şiir, roman ve araştırma kitaplarını yayımlamıştır. *'Yeni Ortam'* gazetesinde de köşe yazıları çıkar. Bir müddet sonra ayrılır. 1981 yılında Attilâ İlhan *'Fena Halde Leman'* adlı romanını yazar. Kısa bir süre sonra İstanbul'a yerleşir. Daha sonra *Milliyet, Güneş, Meydan ve Cumhuriyet* gazetelerinde makale yazarlığı yapmıştır.

Şair, ilklerin öncüsü olmuştur. Her şiir kitabının sonuna 'Meraklısı İçin Notlar' ve 'Meraklısı İçin Ekler' bölümleri eklemiştir. Bu açıdan İlhan'ın şiirleri kadar, şiirinin hesabını vermeye çalışması da önemli bir tutumdur. Onun şiirleri bizim de dünyayla, başkalarıyla ve aynı zamanda kendimizle yüzleşmemize, hesaplaşmamıza yol açan şiirlerdir. Başka bir yenilik de *Sisler Bulvarı*'nda yaşanmış; geleneksel imla terk edilmiştir. Bunu Fransız tecrübesiyle izah edebiliriz. Şairin düşüncesi, şiirin istenildiği gibi okuyup yorumlanması, okuyucunun özgür bırakılması, yönlendirilmek istememesi olarak değerlendirilebilir. Daha sonra bu tarz diğer edebiyatçılar tarafından da kullanılmış ve yaygınlaşmıştır.

8 Ocak 1968 yılında Biket İlhan ile evlenir. Eşi Biket Hanım lisede İngilizce öğretmenliği yapar. Biket Hanımla 15 yıl evli kalmış; ardından ayrılmışlardır. Biket Hanım Attilâ İlhan'dan ayrılmış olmasına rağmen onunla olan gönül bağına hiç koparmamış sürekli iletişim halinde olmuştur.

Attilâ İlhan'ın ölümünden kısa bir süre önce yaşadığı bir anıyı şöyle ifade eder:

Attilâ'yla yaşadığım, onun sevdiği, inandığı, önemseydiği ve gurur duyduğu, üstelik kitabını (Sırtlan Payı) ithaf ettiği bir kadın olduğum için çok şanslıyım. Aramızdan ayrılmadan önce, iyi, kötü ne çok şey yaşamış diye bir söz sarfedecek oluyorum, beni hemen susturuyor... Asla... diyor... Seninle yaşadığım kötü hiçbir anımı hatırlamıyorum...Attilâ İlhan'la beraberliğimizi, yine onun beni müthiş etkileyen bu sözleri ne kadar güzel ve doğru anlatıyor (Çelik, 2006: 29).

15 Haziran 1925'te İzmir-Menemen'de başlayan hayat macerası 10 Ekim 2005'te İstanbul /Kanlıca'daki evinde kalp krizi sonrasında son bulur. Ölüm kaydı 11 Ekim 2005'tir. Aşiyân Mezarlığı'na defnedilir.

*'...an gelir Attilâ İlhan ölür'.
Görünmez bir mezarlıktır zaman
Şairler dolaşır saf saf
tenhalarında şiir söyleyerek.
Kim duysa ... Korkudan ölür
- tahrip gücü yüksek -
saatli bir bombadır ... Patlar
An gelir*

Attila ölür...'

(Elde Var Hüzün, 2001: 68)

Avukat olan ağabeyi *Cengiz İlhan* ve sanatçı kardeşi *Çolpan İlhan*, onun adını ve eserlerini yaşatmak için İstanbul'da '*Attilâ İlhan Bilim Sanat ve Kültür Vakfı*'nı kurmuştur. 2007 yılında faaliyete geçen vakıf, her yıl '*Attilâ İlhan Edebiyat Ödülleri*' vermekte olup faaliyetlerine devam etmektedir.

B) Şairin Son Dönem Şiirlerindeki Söz Varlığı

Attilâ İlhan'ın son dönem şiirlerinin yer aldığı *Korkunun Krallığı (1987)*, *Ayrılık Sevdaya Dahil (1993)*, *Kimi Sevsem Sensin (2001)* adlı şiir kitaplarındaki kelimelerin kavram alanlarına göre sınıflandırılması sonucunda **evren, zaman, bitkiler, hayvanlar, insan, maddi kültür ve manevi kültür** ana başlıklarıyla 7 kategoriye ulaşılmıştır. Bu kategoriler kendi içinde alt başlıklar halinde incelenmiştir. Ayrıntılı incelemesini, aynı adı taşıyan yüksek lisans tezimizde yaptığımız için burada konuyla ilgili başlıca hususların özetlenmesiyle yetinilmiştir.

1. Evren

Evren kavram alanı Dünya, Gökyüzü, Tabiat ve Hava Olayları, Doğal Afet, Isı ve Aydınlanma, Madenler, Deniz ve Denizcilik Kavramları ve Yeryüzü Şekilleri şeklinde alt başlıklarda incelenmiştir. Kelimelerin semantik açıdan verdiği mesajlar, şairin duygu ve düşünce dünyasına dair izler taşımaktadır. Bu bağlamda deniz, şairin hayatında önemli bir yere sahip bir kelimedir. Deniz ve deniz ile ilgili her şey şairin ilgi alanıdır. *Boğaz, dalga, deniz, denizkızı, gemi, güverte, havuz, iskele, kaptan, kayak, körfez, kumsal, liman, plaj, sahil, sandal, vapur, yelkenli* kelimeleri ön plana çıkar.

Gökyüzü ve tabiat olayları ise dönemin ağır havasını olduğu gibi yansıtan kelimeler içerir. Özellikle; *sis, şimşek, gök gürültüsü, yıldırım, pus, kar, gölge* gibi kelimeler, mutluluk ifade eden *gökkuşağı, güneş, sıcak* kelimelere nazaran daha yoğun kullanılır. Şair için huzur veren gök cismi yıldızdır.

Doğal afet başlığı altında *depem, yangın, göçük, felaket* kullanılır.

Isı ve aydınlanma alt başlığında *alev, ampul, ateş, aydınlık, elektrik, fener, Japon fenerleri, ışık, kıvılcım, lamba, kor, mum, parlamak, yalaz, yanmak* kelimeleri kullanılmıştır.

Madenler alt başlığı içinde *altın, arsenik, bakır, barut, billûr, bubî, cam, çelik, cıva, demir, elmas, giyotin, gümüş, katran, kehribar, kurşun, neon, nikelaj, porselen, siyanür, sülfirik Asit, sülfür, tunç, yakut, zümrüt* kelimeleri yer almaktadır.

Yeryüzü Şekilleri alt başlığı içinde *Akdeniz, bataklık, çevre, çöl, dağ, göl, ırmak, nehir, mağara, taş, tepe, toprak, uçurum, yanardağ, yeraltı, yeryüzü, yokuş* kelimeleri karşımıza çıkar.

2. Zaman

Zaman kavram alanı üç alt başlıkta incelenmiştir.

Kutlama ve özel günler başlığı altında kullanılan kelimeler oldukça sınırlıdır. Burada dikkat çeken 23 Nisan kutlamalarıdır. İstanbul'daki askeri öğrencilerin kutlamasını şiirleştirmiştir. Bunun dışında *balo, cümbüş, eğlence, şehrâyin, yılbaşı* kullanılmıştır.

Mevsim kategorisinde ön plana çıkan kelime *sonbahar* olmuştur. Buradan hareketle, şairin son döneminde *yalnızlık ve ölüm* duygusunun hâkim olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Buna paralel olarak *zaman gün ay yıl* kavram alanı içerisinde de başka bir olumsuzluğu duyguyu çağrıştıran *gece* kelimesi sıkça vurgulanmıştır.

3. Bitkiler

Bitkiler kavram alanı içerisinde *ağaçlar, çiçekler ve yabani bitkiler* olmak üzere üç alt başlık yer almaktadır. Farklı coğrafyaları ve iklimleri görme fırsatı bulan şair, şiirlerinde bunu ustalıkla kullanır.

Yabani bitkiler alt başlığında *bozkır, diken, meyan, ot, sazlık* gibi sözcükler ön plana çıkar.

Ağaçlardan Ege ve Akdeniz'in iklimini taşıyan *erguvan, ihlamur, manolya ağacı* ve özellikle yazlık bölgelerde sıkça karşımıza çıkan *akasyalar, palmiye ağacı ve karabiber ağaçları* da yaşanan ortamların doğal güzelliklerini sunmakta ve şiirlere ayrı bir güzellik katmaktadır.

Çiçeklerden *nergisler, akşam sefalari, zambaklar, güller, karanfiller* ve daha birçok çiçeğe yer verilmiştir.

4. Hayvanlar

Hayvanlar kavram alanı içinde *yabani hayvanlar, deniz canlıları, kuşlar, memeli hayvanlar, böcekler* olarak beş alt bölüm oluşturulmuştur. Yabani hayvanlar kavram alanı içinde *çakal, sansar, yılan* gibi düşmanlık ve nefret uyandıran hayvanlara daha fazla yer verdiği görülmüştür. Deniz canlılarından *balık* ön plana çıkar.

Tam bir deniz tutkunu olan şair için *martı* da şaire ilham verir. Bundan *başka atmaca, bülbül, baykuş, leylek, kuğu* gibi kuş isimleri daha çok benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

Memeli hayvanlar kavram alanı içinde *at; böcekler* alanında da *örümcek, sinek, tırtıl* kullanımı gözlemlenmiştir.

Böcekler kavram alanı içinde *arı, böcek, haşari, kelebek, örümcek, sinek, tırtıl* yer almaktadır.

5. İnsan

İnsan kavram alanı tek boyutta algılanamayacak çok geniş bir alandır. Bu sebeple alt başlıklar oldukça geniş tutulmuş ve 10 alt başlık elde edilmiştir.

İnsan vücudu kavram alanı içinde *ağız, ayak, baş, burun, dudak, kan, yüz, kulak, yürek* gibi kelimeler kullanılmış ama ön plana çıkan kelime *göz* olmuştur.

Vücudun duyuları, beş duyu kavram alanı içinde *görme, tatma, işitme, dokunma, konuşma* gibi beş duyuya da yer verilmiştir. *Görme* ve *bakma* duyularının ön plana çıktığını görürüz. *Cellat, ceset, idam, merhum, mezar, intihar* gibi sözcükler bize şairin yaşadığı dönemi fazlasıyla hissettirir. Özellikle insan hayatında bir bitişini temsil eden *ölüm* şiirlerde sıkça yer alır.

Doğum, Ölüm kavram alanı içinde *cellat, ceset, doğmak, idam, intihar, merhum, mezar, öldürmek, ölüm, pîr-i faniler, sağ* gibi kelimeler yer almaktadır. Doğum, ölüm kavram alanı içinde karamsar duyguları ön plana çıkaran kelimelerin vurgulandığı görülmektedir.

Hayat ve Hayatın Çağları kavram alanı içinde *anı, büyüme, can çekişmek, çocuk, çocukluk, doğum, genç, gençlik, hayat, ihtiyar, kader, mukadder, oğlan, ömür, ömr-i zerefsan, yaş, yaşam, yaşlı, yaşlanmak* kelimeleri yer almaktadır. Attilâ İlhan, yaşlılık döneminde ölüm ve yalnız kalma korkusunu derinden hisseder. Özellikle şairin son dönem şiirlerinde öne çıkan bu duygular şairin çocukluk ve gençlik yıllarına özlem duymasına sebep olmuştur. Bu duygular şairin söz varlığında da yer alır.

Hastalık kavram alanı içinde ise *kanser, bronşit, miyop, bulantı, verem* gibi devası olmayan hastalıklar kullanılmıştır.

Bağımlılıklar ve zararlı maddeler kavram alanı içinde *alkol, sigara, içki, esrar, eroin* gibi kelimeler kullanılır. Şairin dostlarıyla buluştuğu sofralardaki içeceği genellikle alkollü içeceklerdir.

Sağlık kelimeleri *zehir, iğne, serum, eczane, şurup, aşı, acil servis, yoğun bakım* şeklindedir. Bu kelimelerin de olumsuz ifadeler olduğu ve ölümü çağrıştırdığı açıktır.

Evlilik, aile, akraba kavram alanı içinde özellikle *anne* kelimesi, şiirlerde sıkça kullanılmıştır.

İnsan Karakteri alt başlığı içinde kullanılan sözcükler oldukça fazladır. Bu kavram alanı içinde *alaycı, alıngan, cana yakın olmak, cefakar, ciddi, derbeder, donuk, durgunluk, edepsiz, esrarlı, hırçın, ikircikli, inat, iyimser, karakter, insan, karamsar, kötümser, marifet, mazlum, meraklı, mevzun, müşfik, nobran, özgün, sinsî, soğuk, soğukkanlı, uysal olmak, uyumsuz, ürkek, zeki, zurefa-yı kirâm* yer alır. Son dönem şiirlerinin söz varlığını incelediğimizde olumsuz çağrışımlar uyandıran sözcüklerin ön plana çıktığı görülür.

Cinsiyet alanında *kadın* ön plana çıkar. Şair özellikle bakımlı, güzel, cezbedici ve hafif meşrep kadınları konu alır. *Adam* kullanımı sınırlı olmakla birlikte genellikle *uzun boylu* olmalarıyla dikkat çeker.

Kişi adları ve unvanlar kavram alanı içinde şairin hayatına dokunan onun zihnî ve hissî dünyasını besleyen kişi adları fazlasıyla yer bulur. Şüphesiz bunlardan en önemlisi *Gazi Mustafa Kemal Atatürk'* tür. Diğer bir isim de Türk edebiyatının önemli şair ve düşünce adamlarından *Nazım Hikmet'* tir.

Lakap ve isimlendirmeler kavram alanı içinde *tutuklular, yalnızlar, ölü* kelimelerine ulaşılır. Bu kelimeler dönemin ruhunu açıkça ortaya koymaktadır.

6. Maddi Kültür

Maddi Kültür kavram alanı içerisinde oldukça fazla alt başlığa yer verilmiştir. Bu durum şairin kelime dünyasındaki zenginliğin bir göstergesidir.

Besinler; *yiyecek* ve *içecek* olarak iki bölümde incelenmiştir; yiycekler kavram alanı içinde *ayva, böğürtlen, ceviz sucukları, çilli kayısı, dut pekmezi, çikolata, incir, ekmek, karabiber, karpuz, kuru üzüm, lahmacun, kelle şekeri, peynir, turunç, yağ, lokma, meyve* gibi kelimeler yer almaktadır. İçecek kavram alanı içinde ise *su, çay, kahve* ve soğuk ve uzun kış günlerinde vazgeçilmez bir içecek olan *sahlep* kullanılmıştır. Ayrıca; *şarap, viski, votka, bira* gibi alkollü içeceklerin de şiirlerde yer aldığını görürüz.

Giyimler kavram alanı içinde şair için önemli bir eşya olan *kasket* ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte *şapka, sarık, bere, bluz, ceket, gömlek, kürk, kravat, pabuç, pelerin, cübbe, blucin pantolon* gibi kelimeler de yer alır. Takı kavram alanı içinde ise *gözlük* ve *çanta* kullanılır.

Ev kavram alanda *apartman* sıkça kullanılırken; insanlara özgür bir yaşam alanı sunan *köşk, konak* gibi konutlar da yer alır. Ev ve mutfak eşyaları kavram alanındaysa *boy aynaları, konsol aynaları, sedirler, gece lambaları, şaşalı kristal vitrinler, gümüş semaverler, cumbalar* ve *bizlere* muhteşem bir görüntü sunan *avizelere* de yer verilmiştir.

Adres ve konaklama kavram alanı içinde şiirlerde *sokak* kelimesi oldukça fazla yer alır.

Aletler, eşyalar kavram alanındaysa *silah, pipo, siren, nargile, puro, ustura, tığ, steteskop*; eşyalar kavram alanı içinde *bavul, ayna, cam anlamındaki billûr, ip, düğme, kapı, kepenk, radyo antenleri, tesbih, korkuluk, kilit, daktilo, mermi, kürsü, yelpaze, zil, pencere* gibi daha birçok kelime karşımıza çıkar. Bununla birlikte bu dönemde gerçekleştiren ağır işkencelere işaret eden *Yağlı Kemend* de şiirlerde sıkça kullanılan bir kelimedir.

Ülke, şehir kavram alanı içinde şairin gözlemleme fırsatı bulunduğu yurt içi ve yurt dışı birçok ülke ve şehir adına rastlanmaktadır. Farklı kültürlerle iletişim halinde olmayı seven şair, çeşitli kültürlerden edindiği kazanımları şiirlerine ve hayatına uygulamıştır. Özellikle; Anadolu başta olmak üzere şiirlerde *İzmir, Ankara ve İstanbul* vurgusu dikkat çeker.

Yer, mekân ve yapılar kavram alanı içinde Osmanlı mimarisini yansıtan *camiiler, çeşmeler, saraylar, köprüler, kubbeler, fıskiyeler* vb. yapılar şiirleri süsleyen unsurlardır. Bununla beraber edebî toplanma alanları olan *Pastaneler, hoteller, fakülteler, kıraathaneler; Gülhane Parkı, han, Dolmabahçe, Haydarpaşa, Heybeliada* gibi oldukça fazla yer ismi ortaya çıkar. Özellikle siyasi suçluların sorgusunun yapıldığı *Sansaryan Hanı, hapishane* ve aynı anlam dairesi içindeki *Mahpushane, tecrit, zindan, mahkeme, avlu* da yer alır. Özellikle; Nazım'ın şiirlerinde yer alan *Serez çarşısı* da mısralarda karşımıza çıkar.

Ticaret, iş, para, ekonomi, maliye işleri kavram alanı içinde iki kategori yer alır. Ticaret, iş kavram alanı içinde *gece vardiyası, ithal etmek, kefil, simsar*; Hristiyan ticaret adamları olan *Lövantenler, ihracatçı, hizmet* yer alır.

Para, ekonomi, maliye işleri kavram alanı içinde ekonomi alanında kullanılan *çek, senet, dolar, mark, Türk Lirası, nafaka, borsa, bilanço, harçlık, fiyat* gibi kelimeler karşımıza çıkar. İnsanların mali durumuna işaret eden *yoksul ve zengin* sözcükleri de şiirlerde oldukça sıkça kullanılır. Meslekler kavram alanı içinde çok çeşitli meslek grupları yer alır. *Amele, tornacı, biletçi, avcı, basın, garson, berber, sendikacı, şair, sermuaharrir, tıbbiyeli, vekilharç, müdür, polis* gibi kelimeler kullanılmıştır.

Dil, şive, lehçe kavram alanı içinde şairin şiirlerde betimlediği farklı kültürdeki kişilerin konuştuğu diller incelendiğinde *Almanca, İbranice, Rumca, Rusça'nın* yer aldığı görülür.

Tarım, bahçecilik kavram alanı içinde *bahçe, ırgat*; ürün anlamındaki *mahsul, tohum* gibi ziraat alanında sıkça karşımıza çıkan kelimeler kullanılmıştır.

Etnik/etnisite bölümünde *Çerkes, İngiliz, Macar, Tatar, Türk, İtalyan* gibi milliyet isimlerinden başka, bir dönem var olan *Nazi* ler ve bir kabile olan *yamyamlar* da karşımıza çıkan kavramlardır.

Teknik, iletişim kavram alanı içinde yer alan kategorilerde İletişim ve iletişim araçları'ndan *gazete, televizyon, telsiz, posta, yayın, tefrika, röportaj ve telefon* gibi kelimelere ek olarak *Ulak* yer alırken; teknoloji ve teknolojik aletler kavram alanı içinde *flash-Back* ve *projektor* yer alır. İletişim ve iletişim araçları kavram alanı içinde şairin yazılarının yayınlandığı *Cumhuriyet* ve *İfam gazetesi* de yer almaktadır.

Güzel sanatlar kavram alanı içinde *müzik; yazma sanatı, edebiyat; resim, fotoğraf ve tezhip, sinema* gibi çeşitli alt başlıklarla sunulan bölüm sanatsal derinliğe sahip Attilâ İlhan için hassasiyetle üzerinde durulan bir alandır. Şairin birçok şiiri bestelenmiş ve çeşitli sanatçılar tarafından seslendirilmiştir. Bunlardan en meşhuru *Mahur*'dur. Bu kavram alanı içerisinde *Türk musikî makamları* ve kullanılan *enstrümanlar*'a da yer verilmiştir. Şiirle birleşen müzik makamları şairin şiirlerine ayrı bir anlam ve doku katar. Bu bağlamda birçok kelime kullanılmıştır.

Yazma Sanatı, edebiyat kavram alanı içinde edebî türlerin çeşitliliği karşımıza çıkar. Özellikle; Divan Edebiyatı şiir geleneğini yansıtan *Kaside, gazel, manzume, muhammes, murabba*'nın yanı sıra *Elyazması Divan, Esericedit'* de yer alır. Ayrıca; *mektup, nokta, mısra, şiir ve roman* şiirleri zenginleştirir. Attilâ İlhan şiirlerinde *yazım kurallarını* reddederek kitaplarında kullanmamıştır. Büyük harf-küçük harf; virgül, nokta vb. kavramlar şiirlerde yer almamaktadır. Bu anlayışla şair kuralları yıkarak kendine daha özgür bir alan yaratma peşindedir.

Fotoğraf ve tezhip kavram alanı içinde *resim ve tablo* yer alır.

Şairin kız kardeşi *Çolpan İlhan (Alışık)* 'ın sinema alanında çok başarılı olması sebebiyle sinemanın estetiğine vakıf olan şair sinema için senaryolar yazmış birçok eseri dizi ve film yapılmıştır. Şiirlerinde sinema zevkini yansıtan birçok farklı kelimeye de yer verilmiştir. Bu anlayışla sinemaya dair *film, Fransız Filmleri, video* yer alır. Özellikle; *Fransız Filmleri* şairin film zevkini ortaya koyar.

Toplum ilişkiler, eğlenceler kavram alanı içinde *halk, millet, misafir, toplantı, ziyaret*; sporlar, oyunlar kavram alanı içinde *sürek avı, voleybol takımı*; oyunlar ve yarışlar kavram alanı içinde *bricç, kumar, tavlâ, saklambaç* kullanılmıştır.

Yol, yolculuk, ulaşım kavram alanı içinde *asphalt, gar, demiryolu geçiti, kaldırım, ray, viraj, yol, tünel, sürücü, peron*; bu alana dahil edebileceğimiz *Katar'* da Eski Türkçe'de *tren* manasında olup özellikle *Marşandiz Katarı* adıyla söz varlığı içerisinde yer almıştır. Trafik ve taşıtlar kavram alanı içinde çok çeşitli *Alman Şilebi, araba, bisiklet, atlı tramvay, direksiyon, dolmuş, hız, helikopter, itfaiye sirenleri, lastik, otobüs, tekerlek, tren, uçak gemisi* gibi kelimeler yer alır.

Deniz ve denizcilik ile ilgili olan *vapur, gemi, tekne* gibi deniz araçları fazlaca kullanılır.

Mesafe ve ölçü kelimelerinden özellikle *Uzak* vurgulanmıştır. Bu kelime şairin artık çok uzakta kalan eski günlere duyduğu özlemi vurgulamaktadır. Bundan başka *derin, dip, metre, ölçü, geniş, kalın, ince, litre, eksik, fazla, yüksek, uzun, kısa* gibi sözcüklerde şiirlerde karşımıza çıkar.

Hükümet, siyaset kavram alanı içinde *cumhuriyet, seçim, meclis, kurultay, hürriyet, istiklâl, parti, sağcı, solcu, vekil, hükümet, teşkilât-ı mahsusa'* ya ek olarak dönemin siyasi zihniyetini yansıtan *devrimci, komünist* ifadeler de yer verilir.

Bildiri ve ferman kavram alanı da Bildiriler ve belgeler kavram alanı içinde sunulmuştur. Yasama ve hukuk, güvenlik, şiddet ve suç kavram alanı içinde *hak, duruşma, kanun, mahkeme, sanık*; güvenlik sözcüğü kavram alanı içinde *alarm, kelepçe, sorgu, kelepçe, fedai, nöbet, devriye'* yer alır.

Şiddet ve suç kavram alanı içinde *mermi, kurşun, mevkuf, cezaevi, barut, bıçaklı, namlu, örgüt, tehdit, sabika kaydı, yasak* yer alan bazı kelimelerdir. Ayrıca; *darağacı, asılmak, derdest eylemek, sürgün* kelimeleri de şiirlerde fazlaca kullanılmıştır.

Ordu, savaş kavram alanı içinde ise siyasi politik süreçlerini sunan *asker, harp, hassa subayları, divan-ı harbi, sırma apolet, kılıç, ordu, mızrap, paşa, rütbe, savaş, subay, süvari, zırh, sırma apolet, kolağası, miralay* gibi Osmanlı askerî sistemine ilişkin kelimelerin

de yer aldığı çok kapsamlı bir alandır. Hatta *Dnieperopetrovsk Garnizonu* kelimesiyle İkinci Dünya Savaşı öncesi Rusya'nın Almanlarla yaptığı savaşa dikkat çeker.

Eğitim alanında *defter, mektep, kitap, okul, sınıf, tebeşir, öğrenci, kalem, ilkokul, lise* ön plana çıkarken; Alışveriş kavram alanı içinde günlük hayatta karşımıza çıkan *çarşı, esnaf, müşteri, pasaj* gibi kelimeler yer alır. El Sanatları kavram alanı içinde *dantel, el örgüsü, örgü, işleme* kullanılmıştır.

Renk kavram alanı içinde *ak, sarı, mavi, beyaz, ela, gri, fushia, kahverengi, kırmızı, mor, pembe, lacivert, turuncu, yeşil, siyah, eflatun* gibi ana renklerin dışında *bal sarısı, ayışığı mavisi, cam yeşili, civciv sarısı, dolar yeşili, gece mavisi, alaca, gümüş karanlık, kızıl, parlak yeşil* gibi çok sayıda renk adı karşımıza çıkar. Tabiatı ve günlük hayatı çok iyi gözlemleyen şair için bu renk çeşitliliğinin olması olağan bir durumdur.

Sayı kavram alanı içinde ön plana çıkan kelimeler *beş, binlerce, bir buçuk, çift, doksan üç, dokuz yüz kırk bir, ilk, kalabalık, kırk, on, on sekiz, rakam, iki, yarım, yetmiş beş, yedi, üç, üç buçuk, yirmi* yer almaktadır.

Matematiksel işlemler ve semboller kavram alanı içinde şairin şiirlerinde hiç de azımsanmayacak sayıda kelime kullanılmıştır. *Artı, çember, çizgi, eksi, sonsuz*; geometrik şekiller kapsamına da dahil edebileceğimiz *labirent* ve *yamuk* sözcükleri şiirleri zenginleştiriren unsurlardır.

Duyusal ve işitsel kavram alanı içinde *cızırtı, çingirak, çınlamak, dokunmak, ecza kokusu, feryat, cıtırdamak, çan, çağrı, gümbürtü, koku, kırpıntı, okşamak, küt sesi, ıslak, ıslık, morsalkım kokuları, nal sesleri, şarıltı, şakırtı, tıslamak, titreşim, sinyal vermek, uğultu, ses, tat* gibi *görme, dokunma, tatma* ve *duyma* duyulara ilişkin pek çok sözcük yer almaktadır.

Kozmetik kavram alanı içinde *allık, boya, sürme, ruj, rimel, parfüm* gibi malzemeler yer alır. Sayı alanında farklı birçok kelime yer alır. Duyusal ve işitsel kavram alanı içinde insan duyusuna hitap eden fazlaca kelime yer alır. Bunlardan öne çıkan *ağrı, boğuk, çağrışım, yumuşak, ipek yumuşaklığı, koku, ses, tat, vızıltılar, yankılı, uğultu, titreşim* kelimelerden bazılarıdır.

Yönler kavram alanı içinde *arka, alt, aşağı, yukarı, içerde, sağ, sol, üst, zemin, ön, orta* gibi birçok farklı yön kelimelerine yer verilmiştir.

Argo ve kaba sözler günlük hayatta da kullanılan *ulan, zula, destur, bela* gibi kelimeler yer alır. Ayrıca; *kurnaz, sinsi* anlamındaki *atmaca, çakal, panter, yılan, sansar, kurt, it, kartal, sırtlan, kirpi* gibi çok sayıda hayvan ismi, şiirlerde insanların karakteristik özellikleriyle ilişkilendirilerek benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

Günlük iletişim ve seslenme sözleri söz varlığı içerisinde Kalıp Sözler olarak da bilinen ve günlük hayatta sıkça başvurulan kelimelerdir. *Hoş geldin, hadi canım, pardon, selam-üs-salat, tamam, peki, neme lazım, heyhat, sana ne?, hay Allah, heyhat, aman, yok canım, bendeniz, elbette, canım efendim, vallahi, boşversene* kelimeleri karşımıza çıkar. Ayrıca; *Nida (Seslenme)* sözcüklerinden *Ah!* ve *Ey* gibi kelimeler şiirlerde yer alır.

Toplumsal İlişkiler kavram alanında *halk, millet, milliyet, toplantı, ziyaret* yer almaktadır.

Sporlar ve ödüller kavram alanı içinde şair için önem arz eden süre avı, voleybol takımı yer alır.

Oyunlar ve yarışlar kavram alanı içinde günlük hayatında yer alan *brîç, düşes, kumar, saklambaç, tavla, rakip* ve *yarış* yer almaktadır.

7. Manevi Kültür

Manevi Kültür kavram alanı içerisinde yer alan kelimeler 3 alt başlık altında değerlendirilir.

Birinci bölümde yer alan Dinler, İnançlar kavram alanı içinde *Allah, Tanrı, Tanrıça, Cehennem, Cennet, Azrail, Nur, Ezan, Sala, Mübarek, Mü'min, Mevlevî, Erenler, Günah, Dua, Mezmur, İlahiri, Kafir, Şehit, Şehit-i Hürriyet, Şeytan*; din ile ilgili genel kelimelerden başka ibadetleri içeren *Namaz, Sahur vb* sözcüklerde söz varlığı içerisinde yer alır. Dinler kavram alanı içinde *Yahudiler* ve kutsal kitapları olan *Tevrat*; *Hristiyanlık* dinine mensup kişilere verilen isim olan *Hristiyan* ve onlarla özdeşleşen *Haç* ve İslamiyetle ilgili kelimelerin sayıca daha fazla olduğunu gördüğümüz şiirlerde kutsal kitabımız *Kur'an* ve *Kur'ân-ı azîm-üş-şân'* da yer alır.

İkinci bölümde yer alan Soyut Terimler 'in söz varlığı içerisinde *Anlam, bilinç, bilinçaltı, fikir, hafıza, şuur, sonsuzluk* kelimeleri kullanılmıştır.

Felsefî Kavramlar kavram alanı içinde *diyalektik, mutlak, varlık, varoluş* gibi felsefî terimlere yer verilmiştir. Özellikle; *Korkunun Krallığı* kitabında yer alan *Serbest Gazeller* bölümünde *Diyalektik Gazel* adıyla bir şiire yer verilmiştir.

Metafizik Kavramlar kavram alanı içinde *büyük, cin, hayalet, ruh, rüya, serap, uyku* yer alır. Hayal dünyasını besleyen bu kelimeler şiirlerde kullanılmıştır.

Olağanüstü ve fantastik kavramlar kavram alanı içinde *canavar, ejderha, falcı, sihir, sihirli küre, vampire, vahşi* gibi kelimelere ek olarak savaşçı kadını işaret ettiği *Zorro / Kamçılı Kadın* şiirine yer verir.

Üçüncü bölümde Değerler, Erdemler ve Kusurlar kavram alanı içerisinde *doğru, şeref, yanlış, kusur, özgürlük, kusur, şan, kimlik, yalan, yüceltmek* gibi kelimeler kullanılmıştır. Müstehcenlik kavram alanı içinde *cinsellik, çıplak, fahişe, şehvet, şımarık, şûh, yosma, sevişmek, pavyon, porno* gibi kelimeler yer almaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak, özellikle Attilâ İlhan'ın son dönem şiirleri, şairin düşünce dünyasının *bireysel* anlayıştan sıyrılarak *toplumsal* bir bakış açısına doğru evrildiğini gösterir. Şiirlerde şair kendi duygu ve düşünce dünyasını yansıtırken aynı zamanda bulunduğu döneme dair bilgilere de yer vermekte ve bunu da estetik bir biçimde yapmaktadır.

Attilâ İlhan yaşadığı süre içinde dönemin siyasi anlayışının adaletsizliklerine maruz kalmıştır. İlhan'ın şiirleri, dönemin bu ağır ve baskıcı tutumunu aynen yansıtır. Bu sebeple, şiirlerin söz varlığı incelendiğinde *korku* temasının ön plana çıktığı görülür. Ayrıca; *yalnızlık ve ölüme yaklaşma duygusu* da onu tedirgin eder. Şair yaşadığı bu dönem *Korkunun Krallığı (1987)*, *Ayrılık Sevdaya Dahil (1993)*, *Kimi Sevsem Sensin (2001)* adlı kitaplarına *psikolojik bunalımlar* ve *kişisel gelgitler* şeklinde sirayet eder. İlhan, bu zaman diliminde eskiye dönüş yaşar. Geçmişte yaşadığı güzel

günlere dönmek ister. Günün koşullarından her fırsatta şikâyet eden şair için bu dönem adeta hayatının sonbaharıdır.

Kasketli şair, kaptan, yalnız şövalye, büyük yolların haydutu, Gözlüklü Hamdi, Ali Kaptanoğlu, Abbas Yolcu, Ömer Haybo ve Tila Han gibi birçok şekilde adlandırılan *Attilâ Hamdi İlhan*, Türk edebiyatının duygu ve düşünce dünyasını derinden etkilemiş ve adeta kendinden sonraki kuşaklara da ekol olmuştur. Entelektüel birikimini farklı türde eserler üreterek sunan şair, edebiyatımıza ve özellikle Türk Edebiyatı'na, Türk Şiiri' ne damgasını vurmuştur.

Kaynakça

- Çelik, Yakup (2006). *Attilâ İlhan Armağanı Kaptan'a Saygı ile...*, Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Çelik, Yakup (2007). *Şubat Yolcusu-Attila İlhan'ın Şiiri*, Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Gencan, Tahir Nejat (2001). *Dilbilgisi*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- İlhan, Attilâ (1993). *Hangi Edebiyat*. İstanbul: Bilgi Yayınevi
- İlhan, Attilâ (1993). *Korkunun Krallığı*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınevi.
- İlhan, Attilâ (1994). *Ayrılık Sevdaya Dahil*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınevi.
- İlhan, Attilâ (2001). *Elde Var Hüzün*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınevi.
- İlhan, Attilâ (2001). *Kimi Sevsem Sensin*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınevi.
- İlhan, Attilâ (2002). *Tutuklunun Günlüğü*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınevi.
- İlhan, Attilâ. (1986). "İncesâz 2, hüzzâm, sûz-ı dil-ara, hisar buselik, şetârabân, acemaşirân, bestenigâr, şehnâz". *Sanat Olayı*. S:53, s. 41-43.

Kaynak Kişiler

İlhan, Solmaz. (12 Nisan 2017). *Attilâ İlhan'ın Hayatı ve Şairliği Hakkında*. Attilâ İlhan Bilim Sanat Kültür Vakfı, Sıraselviler Caddesi Katip Mustafa Çelebi Mahallesi Billurcu Sokak No:26 kat:2 Taksim Beyoğlu / İstanbul

Sürücüoğlu, İsmail. (12 Nisan 2017). *Attilâ İlhan'ın Hayatı ve Şairliği Hakkında*. Attilâ İlhan Bilim Sanat Kültür Vakfı, Sıraselviler Caddesi Katip Mustafa Çelebi Mahallesi Billurcu Sokak No:26 kat:2 Taksim Beyoğlu / İstanbul

Çelik, Yakup. (12 Nisan 2017). *Attilâ İlhan'ın Hayatı ve Şairliği Hakkında*. Yıldız Teknik Üniversitesi-Davutpaşa Kampüsü-Fen-Edebiyat Fakültesi\Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul.